

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. C.09.0082.F

D. I.,

Mr. Michel Mahieu, advocaat bij het Hof van Cassatie,

tegen

A. R.,

verweerder.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 6 november 2008 gewezen door het hof van beroep te Brussel.

De zaak is bij beschikking van 30 november 2009 van de eerste voorzitter verwezen naar de derde kamer.

Raadsheer Sylviane Velu heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Jean-Marie Genicot heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiseres voert volgend middel aan.

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 149 van de Grondwet;*
- *artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek;*
- *algemeen rechtsbeginsel volgens hetwelk wetten geen terugwerkende kracht hebben, zoals het met name is vastgelegd in artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek;*
- *de artikelen 2, 15, 16, 34 en 37 van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht;*
- *de artikelen 1, 2 en 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek, laatstgenoemde bepaling zoals ingevoegd bij de Franse wet nr. 2002-304 van 4 maart 2002 “relative au nom de famille” en vóór de wijziging ervan bij de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”;*
- *voor zover nodig, artikel 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek, na de wijziging ervan bij de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”;*
- *de artikelen 8 en 20 van de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”, zoals bekrachtigd bij de Franse wet nr. 2009-61 van 16 januari 2009 “ratifiant l’ordonnance n° 2005-759 du 4 juillet 2005 portant réforme de la filiation et modifiant ou abrogeant diverses dispositions relatives à la filiation”;*
- *voor zover nodig, artikel 20, II, 5°, van de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”, zoals het van kracht was vóór de opheffing ervan bij de Franse wet nr. 2009-61 van 16 januari 2009 “ratifiant l’ordonnance n° 2005-759 du 4 juillet 2005 portant réforme de la filiation et modifiant ou abrogeant diverses dispositions relatives à la filiation”.*

Aangevochten beslissingen

Het arrest beslist dat het kind I.R.D. voortaan de familienamen A.-D. zal dragen en beslist dat het dictum van het arrest door het openbaar ministerie zal worden meegedeeld aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Etterbeek, om er te worden overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand, overeenkomstig artikel 333, §2, van het Burgerlijk Wetboek, om alle redenen die hier als volledig weergegeven worden beschouwd, en inzonderheid om de volgende redenen:

“Krachtens artikel 37 van het Wetboek van internationaal privaatrecht, wordt de vaststelling van de naam en de voornamen van een persoon beheerst door het recht van de Staat waarvan die persoon de nationaliteit heeft.

Artikel 38 van datzelfde wetboek bepaalt insgelijks dat de vrijwillige of uit de wet voortvloeiende verandering van naam of voornamen van een persoon beheerst wordt door het recht van de Staat waarvan die persoon op het tijdstip van de verandering de nationaliteit heeft.

Het wordt niet betwist dat het kind de Franse nationaliteit heeft; te dezen is dus de Franse wet van toepassing.

Artikel 311-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek luidt als volgt:

‘Lorsque la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un parent à la date de la déclaration de naissance, l'enfant prend le nom de ce parent. Lors de l'établissement du second lien de filiation et durant la minorité de l'enfant, les parents peuvent, par déclaration conjointe devant l'officier de l'état civil, choisir soit de lui substituer le nom de famille du parent à l'égard duquel la filiation a été établie en second lieu, soit d'accoler leurs deux noms, dans l'ordre choisi par eux, dans la limite d'un nom de famille pour chacun d'eux. Le changement de nom est mentionné en marge de l'acte de naissance’.

Aangezien de vordering tot wijziging van de naam a fortiori niet gezamenlijk wordt ingesteld, moet de voormelde wetsbepaling in verband worden gebracht met artikel 331 van het Franse Burgerlijk Wetboek, dat het volgende bepaalt: ‘lorsqu'une action est exercée en application de la présente section (les actions aux fins d'établissement de la filiation), le tribunal statue, s'il y a lieu, sur (...) l'attribution du nom’.

Het hof (van beroep), dat kennisneemt van de vordering tot erkenning van de afstamming van het kind I., is bijgevolg bevoegd om kennis te nemen van de vordering tot toevoeging van de familienaam A. aan de naam van het kind I.D.

Het Franse recht maakt het mogelijk om de namen van de twee ouders ‘naast elkaar te plaatsen’, mits dit voor beide ouders beperkt is tot één familienaam.

De partijen zijn samen naar het gemeentebestuur gegaan om van de geboorte van het kind aangifte te doen. Om I. meteen een band met haar biologische vader te geven, hebben de partijen haar R. als tweede voornaam gegeven, dit is de voornaam van de moeder (van de verweerder), die enkele maanden vóór de geboorte van I. was overleden.

Het feit dat I. de naam van haar vader naast die van haar moeder draagt, zal haar helpen om op te groeien in de erkenning van haar dubbele afstamming.

De vordering (van de verweerder) om zijn naam aan die van (de eiseres) toe te voegen, is gegrond”.

Grieven

Krachtens artikel 2 van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, wordt het recht dat van toepassing is op internationale gevallen, behoudens uitzonderingen, geregeld door die wet.

Krachtens artikel 15 van de wet van 16 juli 2004, wordt de inhoud van het buitenlands recht door de rechter vastgesteld en wordt het buitenlands recht toegepast volgens de in het buitenland gevolgde interpretatie.

Krachtens artikel 16 van de wet van 16 juli 2004, worden onder het recht van een Staat de rechtsregels van die Staat verstaan met uitsluiting van de regels van het internationaal privaatrecht.

Alleen de rechtsregels die van kracht zijn in de buitenlandse Staat, kunnen in België worden toegepast op een internationaal geval.

De inwerkingtreding van de buitenlandse rechtsregels wordt door dat recht geregeld.

Artikel 1 van het Franse Burgerlijk Wetboek bepaalt: “les lois entrent en vigueur à la date qu'elles fixent ou, à défaut, le lendemain de leur publication”. Artikel 2 van datzelfde wetboek bepaalt: “la loi ne dispose que pour l'avenir et elle n'a point d'effet rétroactif”.

Artikel 34, §1, van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht bepaalt dat, behalve in aangelegenheden waar die wet anders bepaalt, de staat en de bekwaamheid van een persoon beheerst worden door het recht van de Staat waarvan hij de nationaliteit heeft.

Artikel 37 van dezelfde wet bepaalt insgelijks dat de vaststelling van de naam en de voornamen van een persoon beheerst wordt door het recht van de Staat waarvan die persoon de nationaliteit heeft.

Artikel 38 van dezelfde wet bepaalt dat de vrijwillige of uit de wet voortvloeiende verandering van naam of voornamen van een persoon beheerst wordt door het recht van de Staat waarvan die persoon op het tijdstip van de verandering de nationaliteit heeft.

Het arrest beslist, met toepassing van de artikelen 37 en 38 van de wet van 16 juli 2004, om het Franse recht toe te passen op de vordering tot wijziging van de naam van het kind I.D., en meer bepaald artikel 331-23 van het Burgerlijk Wetboek, dat volgens het arrest luidt als volgt :

“Lorsque la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un parent à la date de la déclaration de naissance, l'enfant prend le nom de ce parent. Lors de l'établissement du second lien de filiation et durant la minorité de l'enfant, les parents peuvent, par déclaration conjointe devant l'officier de l'état civil, choisir soit de lui substituer le nom de famille du parent à l'égard duquel la filiation a été établie en second lieu, soit d'accoler leurs deux noms, dans l'ordre choisi par eux, dans la limite d'un nom de famille pour chacun d'eux. Le changement de nom est mentionné en marge de l'acte de naissance”.

Die versie van artikel 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek werd ingevoegd door artikel 8, II, van de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”, dat het vroegere artikel 331-23 van datzelfde wetboek vervangt, luidens hetwelk: “la faculté de choix ouverte en application des articles 331-21 et 334-2 ne peut être exercée qu'une seule fois”.

Artikel 20, II, 5°, van de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation” bepaalt dat de bepalingen van het tweede lid van artikel 311-23, zoals het uit die ordonnantie voortvloeit, “ne sont applicables qu'aux enfants nés à compter du 1er janvier 2005”. Artikel 20, III, van de voormelde ordonnantie van 4 juli 2005 bepaalt dat, “lorsque l'instance a été introduite avant l'entrée en vigueur de cette ordonnance, soit le 1er juillet 2006 suivant son article 21, l'action est poursuivie et jugée conformément à la loi ancienne, laquelle s'applique également en appel et en cassation”.

Uit die bepalingen van de Franse ordonnantie van 4 juli 2005 volgt dat de door het arrest toegepaste versie van artikel 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek niet van toepassing is op de vordering van de verweerder, daar, enerzijds, het kind I.D. geboren is op 3 juni 2002, d.w.z. vóór 1 januari 2005, en, anderzijds, de vordering tot wijziging van naam is ingesteld op 30 maart 2005, d.w.z. vóór 1 juli 2006.

In zoverre het arrest beslist om de vordering tot wijziging van de naam van het kind I.D. toe te wijzen op grond van artikel 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek, zoals het van kracht was na de vervanging ervan bij artikel 8, II, van de Franse ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”, terwijl uit de artikelen 20, II, 5°, en 20, III, van dezelfde ordonnantie volgt dat die versie van artikel 331-23 niet van toepassing is op de vordering tot wijziging van de naam van het kind I.D., schendt het aldus duidelijk de artikelen 20, II, 5°, en 20, III, van de voormelde ordonnantie van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation” en de artikelen 1, 2 en 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek, zoals laatstgenoemd artikel van kracht was vóór en na de wijziging ervan bij artikel 8, II, van de voormelde ordonnantie van 4 juli 2005.

Het arrest schendt derhalve de artikelen 2, 15, 16, 34 en 37 van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht alsook artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek, en miskent het algemeen rechtsbeginsel volgens hetwelk wetten geen terugwerkende kracht hebben.

In zoverre het arrest beslist om artikel 331-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek toe te passen op de vordering tot wijziging van de familienaam van het kind I.D., zonder de redenen hiervoor op te geven, stelt het het Hof aldus in de onmogelijkheid om de wettigheid ervan na te gaan en schendt het bijgevolg artikel 149 van de Grondwet.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

De rechter die krachtens het Wetboek van internationaal privaatrecht een vreemde wet moet toepassen, moet op het internationale geval waarvan hij kennisneemt, de regel van dat vreemde recht toepassen die op dat geval van toepassing is, rekening

houdend met de bepalingen van dat recht die de werking van de wet in de tijd regelen.

Het arrest beslist, zonder wat dat betreft bekritiseerd te worden, dat het geschil, in zoverre het betrekking heeft op de vaststelling van de naam van het kind van de partijen, geregeld wordt door de nationale wet van dat kind, met name het Franse recht.

Het arrest past artikel 311-23 van het Franse Burgerlijk Wetboek toe, dat in dat wetboek is ingevoegd door artikel 8, II, van ordonnantie nr. 2005-759 van 4 juli 2005 “portant réforme de la filiation”.

Overeenkomstig artikel 20, II, 5°, van die ordonnantie, is die bepaling alleen van toepassing op de kinderen die geboren zijn vanaf 1 januari 2005.

Aangezien het kind van de partijen geboren is op 3 juni 2002, past het arrest die ordonnantie niet toe op een wijze die overeenkomt met de toepassing ervan in het Franse recht.

Het middel is gegrond.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest, in zoverre het beslist dat het kind I.D. voortaan de familienaam A.-D. zal dragen en in zoverre het uitspraak doet over de kosten.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het hof van beroep te Bergen.

Aldus geoordeeld door het Hof van Cassatie, derde kamer, te Brussel, door voorzitter Christian Storck, de raadsheren Christine Matray, Sylviane Velu, Martine Regout en Alain Simon, en in openbare terechtzitting van 21 december 2009 uitgesproken door voorzitter Christian Storck, in aanwezigheid van advocaat-generaal Jean-Marie Genicot, met bijstand van griffier Marie-Jeanne Massart.

Vertaling opgemaakt onder toezicht van raadsheer Geert Jocqué en
overgeschreven met assistentie van griffier Philippe Van Geem.

De griffier,

De raadsheer,